

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені ЛІ Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЛІ МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра загальної психології та психології розвитку особистості

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М.

" _____ " _____ 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В
УМОВАХ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙ У ЗВО
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

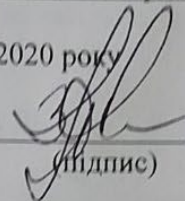
2020

Розробник: Литвиненко О.Д., доктор психологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Формування адаптаційного потенціалу особистості в умовах сучасних інновацій у ЗВО» затверджена на засіданні кафедри загальної психології і психології розвитку особистості

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри

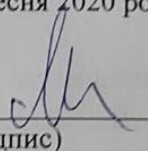
(підпис)

Кіресва З.О.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Формування адаптаційного потенціалу особистості в умовах сучасних інновацій у закладах вищої освіти» складена відповідно до освітньо-професійної освітньо-наукової програми підготовки __доктор філософії спеціальності 053 Психологія.
(назва рівня вищої освіти)(код і назва спеціальності)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є цілеспрямоване зосередження на теоретико-методологічних засадах особливостей формування адаптаційного потенціалу молоді у закладах вищої освіти та оволодінні практичних навичок щодо діагностики та психокорекції різних видів потенціалів особистості, формування компетенцій, копінг-стратегій, адаптивної та преадаптивної поведінки у сучасної молоді.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Предмет «Формування адаптаційного потенціалу особистості в умовах сучасних інновацій у закладах вищої освіти» є важливою частиною фахової підготовки докторантів за спеціальністю 053 Психологія та сприяє розвитку професійних компетенцій майбутніх докторів філософії щодо педагогічних, методичних, психокорекційних та психотерапевтичних навичок. Поширення новітніх технологій дистанційних можливостей взаємодії та спілкування, звуження сфер трудової діяльності та спектру майбутніх «успішних» професій має негативні наслідки для молоді у розкритті власних здібностей до самореалізації та вдосконалення, розбудови власного кола соціальних контактів та емоційно наповнених відносин. Предмет «Формування адаптаційного потенціалу особистості в умовах сучасних інновацій у закладах вищої освіти» дозволить докторантам зорієнтуватись в іноді непередбачуваних обставинах, формувати свій особистісний адаптаційний потенціал та реагувати на появи стресорів та фрустраторів у студентському колі професійним чином.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Концепція адаптаційного потенціалу сучасної молоді.
2. Соціально-психологічна програми розвитку адаптаційного потенціалу молоді у закладах вищої освіти.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Цілеспрямована робота з корекції та розкриття адаптаційного потенціалу особистості є вкрай необхідною та корисною в сучасних умовах становлення особистості. Поширення новітніх технологій дистанційних можливостей взаємодії та спілкування, звуження сфер трудової діяльності та спектру майбутніх «успішних» професій має негативні наслідки для молоді у

розкритті власних здібностей до самореалізації та вдосконалення, розбудови власного кола соціальних контактів та емоційно наповнених відносин.

Мета курсу полягає у допомозі майбутнім фахівцям в подоланні труднощів переходу до професійного та самостійного життя, освоєння у нових колективах у закладах вищої освіти та особистісних перепонів на шляху до успішного розвитку та взаємодії.

Адаптаційний потенціал особистості як інтегральна характеристика, що включає стійку сукупність індивідуально-психологічних і особистісних властивостей, обумовлює ефективну взаємодію особистості із світом, відіграє дуже важливу роль в психічному і соціальному розвитку індивіда та у ряді випадків потребує підтримувальної та коректувальної роботи.

Завдання

1. Оволодіти теоретичними та практичними знаннями про адаптацію до нових ситуацій життя та професійної діяльності в умовах інновацій у закладах вищої освіти;
2. Вміння адаптуватися в умовах, що змінюються в процесі життєдіяльності;
3. Вміння застосовувати отримані знання для вдосконалення та розвинення власного адаптаційного потенціалу, для перетворення власної особистості в інтересах особистісного розвитку;
4. Здатність і готовність диференціювати ситуації застосування механізмів адаптації особистості; готовність застосовувати продуктивні способи взаємодії в різних ситуаціях професійного та особистого життя;
5. Здатність аналізувати власні психічні стани; здатність і готовність володіти техніками стресостійкості;
6. Готовність застосовувати методи саморегуляції у професійній діяльності та повсякденному житті.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики;

ЗК 1. Здатність виділяти, ставити та вирішувати науково-дослідницькі проблеми;

СК 1. Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження;

СК 2. Здатність критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок із дотриманням належної академічної та професійної доброчесності;

СК 4. Здатність до самоменеджменту, планування і розв'язування задач власного професійного і особистісного зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково-педагогічної діяльності;

СК 7. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Очікувані результати навчання.

ПРН 1. Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей;

ПРН 7. Використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначати фактори, що впливають на розвиток науки;

ПРН 10. Уміти створювати та впроваджувати інноваційно-дослідницькі проекти у різних сферах суспільного життя;

ПРН 13. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Концепція адаптаційного потенціалу сучасної молоді.

Тема 1. Наукові напрями досліджень адаптаційного потенціалу молоді.

Теоретичне та емпіричне значення проблеми потенціалу особистості. Психологічний потенціал як рівень сформованості психічних властивостей і якостей особистості, які представляють в сукупності резерв підвищення ефективності діяльності, подальшого розвитку і творчого прояву. Самоактуалізаційний потенціал як природний та нескінченний процес повного особистісного розгортання в умовах сучасного соціуму усього кращого в людині, який розвиває усе, що закладене в ній як у родовій істоті. Інноваційний потенціал як сукупність властивостей і якостей особистості, спрямованих на створювання, сприймання, реалізацію нововведень та здатність вчасно відмовлятися від застарілих недоцільних способів діяльності або соціальної активності. Творчий потенціал відображає міру можливостей особистості у творчому самовдосконаленні та самореалізації; певний рівень розвитку реальних вмінь та навичок. Морально-етичний потенціал як результат природного поєднання наукових категорій «потенціал» та «моральність».

Тема 2 Основні положення концепції адаптаційного потенціалу молоді.

Концептуалізація адаптаційного потенціалу молоді в умовах сучасного соціуму в закладах вищої освіти – позначення сукупності його можливих структурних компонентів на теоретичному рівні (в тому числі забезпечення внутрішньої зв'язності використовуваних конструктів), виділення предметних полів роботи в дослідницькому режимі, а також розробка уявлення про рівневу організацію адаптаційного потенціалу молоді.

Концептуальна схема адаптаційного потенціалу молоді в умовах сучасного соціуму має багаторівневий характер, всередині неї складається складна мережа взаємин окремих концептів (складових адаптаційного потенціалу – окремих адаптивностей). Преадаптаційний потенціал молоді у закладах вищої освіти як потенціал її психологічної готовності до змін, до зустрічі із невизначеними ситуаціями.

Адаптаційний потенціал особистості як здатність та готовність суб'єкта найбільш оптимально використати власні індивідуальні ресурси для конструктивного пристосування до ситуацій невизначеності є складною ієрархічно-паритетною системою адаптивностей: внутрішньо-особистісної, міжособистісної адаптивності, відсутності дезадаптаційних порушень,

особистісного соціально-психологічного потенціалу та компетентнісної адаптивності.

Змістовий модуль 2

Соціально-психологічна програми розвитку адаптаційного потенціалу молоді у закладах вищої освіти.

Тема 3 Соціально-психологічна програми розвитку адаптаційного потенціалу в умовах інновацій у закладах вищої освіти.

Соціально-психологічна програму як тренування, в результаті якого відбувається формування і відпрацювання умінь і навичок ефективної адаптаційної поведінки, в рамках якого реалізується формат активного навчання, метою якого є підтримка адаптаційних можливостей особистості. В ході реалізації соціально-психологічної програми передбачається створення умов для саморозкриття учасників і самостійного пошуку ними способів рішення щодо вдосконалення власної адаптаційної поведінки.

Соціально-психологічна програма як досвід інтенсивної взаємодії, орієнтований на розвинення адаптаційних здібностей, самовдосконалення, формування навичок саморозвитку особистості в цілому, отриманні емоційного досвіду. Поступове формування кейсів адаптаційної поведінки сприяє розвиненню системи цінностей, пов'язаних з особистим здоров'ям та власними цілями, освоєння необхідних знань про психологічні процеси процесу адаптації та їх взаємозв'язку зі здоров'ям, формування умінь і навичок успішного опанування у незнайомих та непередбачуваних обставин, що буде сприяти збереженню життєздатності, душевного комфорту, активності, самодостатності та гармонійності у незвичних умовах. Робота в групі дозволяє аналізувати соціально-психологічні ситуації зі своєї точки зору і позиції партнера, формувати у себе навички і вміння в побудові продуктивних соціальних міжособистісних відносин так необхідних йому для успішної адаптації в новому колективі або ситуації.

Тема 4 Різні види психокорекційних, тренінгових та психотерапевтичних заходів по формуванню адаптаційних та преадаптаційних здібностей в умовах інновацій у закладах вищої освіти.

Студенти у закладах вищої освіти повинні володіти наступними адаптаційними компетенціями: готовність застосовувати практичні знання в адаптації до нових ситуацій життя та професійної діяльності; вміння адаптуватися в умовах, що змінюються в процесі життєдіяльності; вміння застосовувати отримані знання для вдосконалення та розвинення власного адаптаційного потенціалу, для перетворення власної особистості в інтересах особистісного розвитку; здатність і готовність диференціювати ситуації застосування механізмів адаптації особистості; готовність застосовувати продуктивні способи взаємодії в різних ситуаціях професійного та

особистого життя; здатність аналізувати власні психічні стани; здатність і готовність володіти техніками стресостійкості; готовність застосовувати методи саморегуляції у професійній діяльності та повсякденному житті.

Використання компетентісного підходу, який припускає, що розвиток соціально-перцептивної компетентності та активної соціально-психологічної позиції особистості, та набуття нею узагальнених діагностичних знань та навичок відіграють важливу роль у формуванні шляхів вдосконалення адаптаційних здібностей.

Групова та індивідуальна психотерапія та психокорекція студентів вишів. Тренінги процесу та відповідного результату засвоєння та застосування адаптаційних здібностей, що відтворюються через призму індивідуально-особистісних конструктів та індивідуальне прагнення до розвитку.

3. Рекомендована література

Основна

1. Асмолов А.Г. Преадаптация к неопределенности как стратегия навигации развивающихся систем: маршруты эволюции /А.Г. Асмолов, Е.Д.Шехтер, А.М.Черноризов // Вопросы психологии.–№ 4.– 2017. – С. 3-26.
2. Богомолов А.М. Личностный адаптационный потенциал в контексте системного анализа /А.М. Богомолов// Психологическая наука и образование. –№1. – 2008. – С. 67-73.
3. Завацька Н.Є.Особливості опанувальної поведінки молоді та її здатність до антиципації в посттравматичній ситуації / Н.Є. Завацька, В.Ю. Завацький, Л.В. Спицька //Наука і освіта.– Вип.7.– 2017. – С.146-142
4. Литвиненко О.Д. Соціально-психологічні основи розвитку адаптаційного потенціалу сучасної молоді: монографія / О.Д. Литвиненко.– Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. – 302 с.
5. Литвиненко О.Д. Соціально-психологічна програма розвитку адаптаційного потенціалу сучасної молоді та її ефективність / О.Д. Литвиненко// Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. –№ 3 (47).–Т. 3. – С. 127-134.
6. Маклаков А.Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях / А.Г. Маклаков // Психологический журнал. – Т. 22, №1. – 2001. – С.16-24.

Додаткова

1. Посохова С.Т. Психология адаптирующейся личности: монография /С.Т. Посохова. –СПб.: Изд-во РГПУ им. Герцена, 2001.– 240 с.

2. Практикум по психології здоров'я / Под ред. Г.С.Никифорова. – СПб.: Питер, 2005. – 351 с.

3. Завацька Н.Є. Адаптивна копінг-поведінка студентської молоді в освітніх закладах різного типу / Н.Є. Завацька, В.Ю. Завацький // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. – № 3 (47). – Т. 1. – С. 160-170

Електронні інформаційні ресурси

Бібліотеки, інтернет, електронні книги.

1. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Даний ресурс містить максимально широкий спектр ключових текстів з психології, психогієни, філософії, релігії, культурології та ін. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>
2. Сайт факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка представляє наукову фахову онлайн бібліотеку, зокрема понад 20 повнотекстових електронних версій видань з психології. Режим доступу <http://www.socd.univ.kiev.ua/>
3. Інститут корекційної педагогіки і психології, м. Київ. Режим доступу www.ikpp.npu.edu.ua/index.php?limitstart
4. Перша українська електронна бібліотека підручників
5. Перша українська електронна бібліотека підручників. Режим доступу <http://pidruchniki.com.ua/>
6. Електронна бібліотека. Режим доступу <http://www.info-library.com.ua/>
7. Психологічний центр травматерапії, м. Київ. Режим доступу <http://traumatherapy.com.ua/article>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік

5. Методи діагностики успішності навчання

Використовується два види контролю: поточний і тематичний. При поточному контролі фіксуються результати виконання самостійних завдань 60%. При тематичному контролі оцінюється результати письмового тесту проводиться на останньому занятті - 40%.

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / А — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив

уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка "добре" В, С — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень. Оцінка "задовільно" D, E — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" FX, F — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.